

.

Vápník

	II. a	
4	^{20}Ca 40,08	

1 g Ca $\approx$ 25 mmol Ca

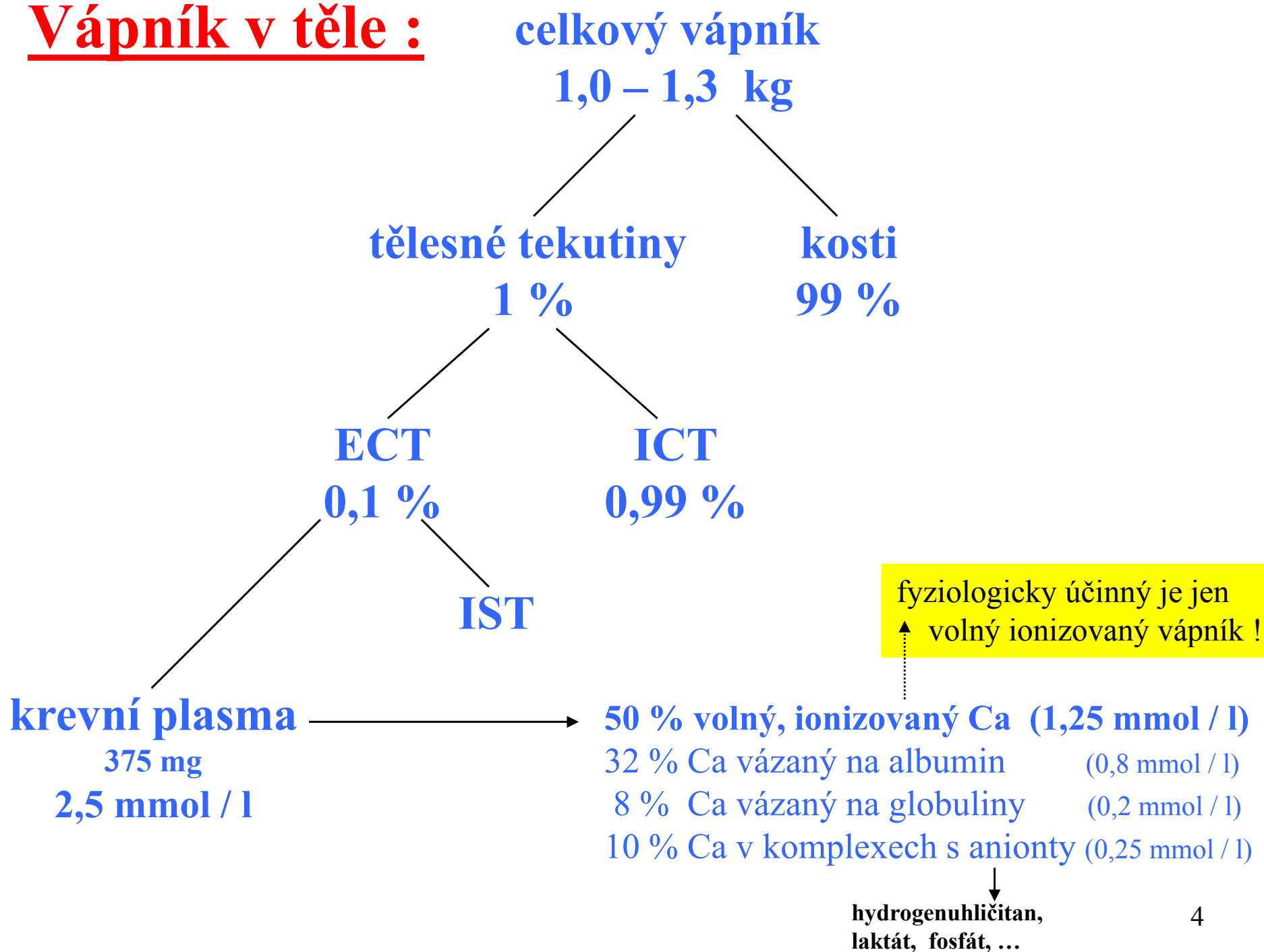
Calcium

	II. a	
4	^{20}Ca 40,08	

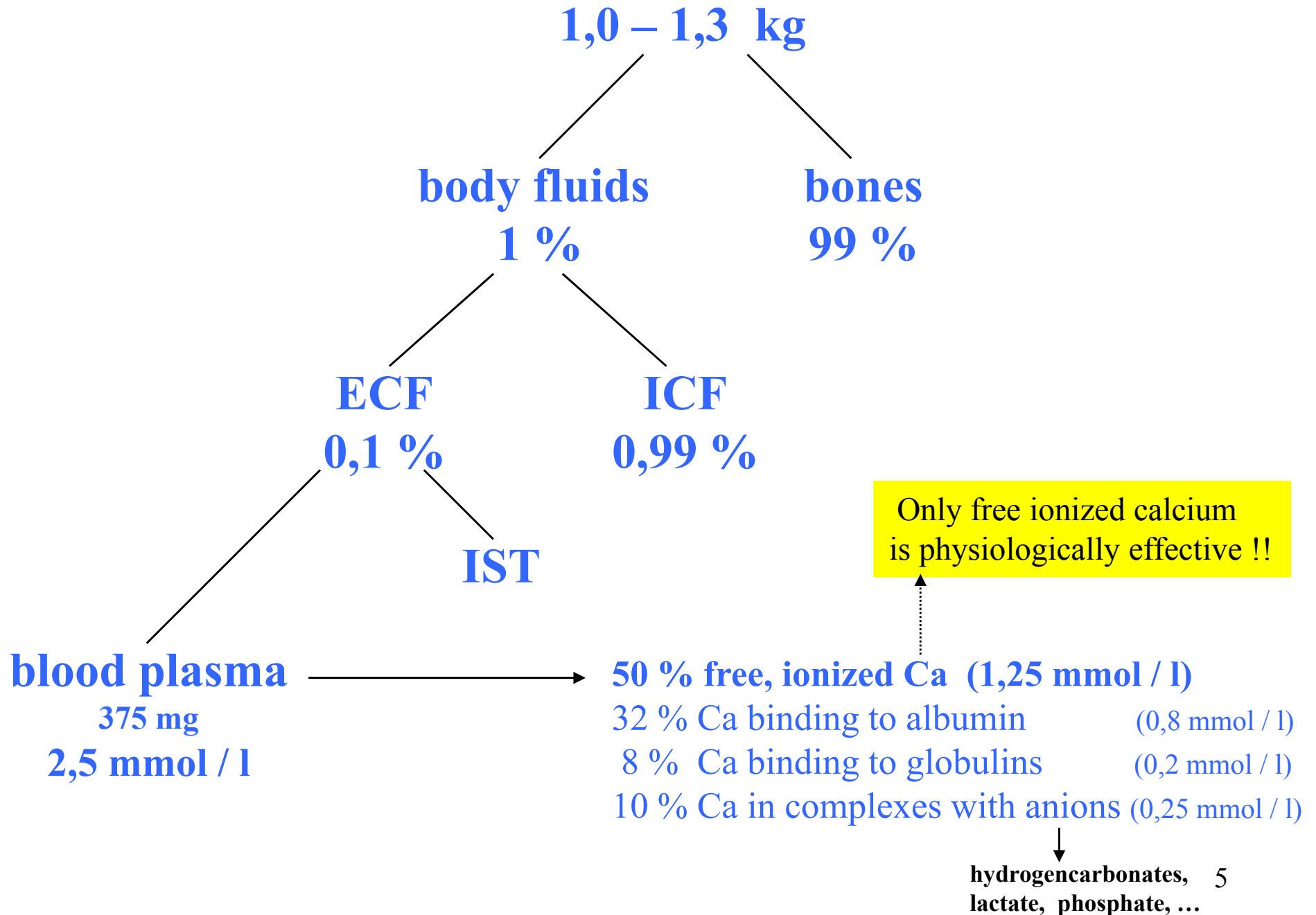

1 g Ca $\approx$ 25 mmol Ca

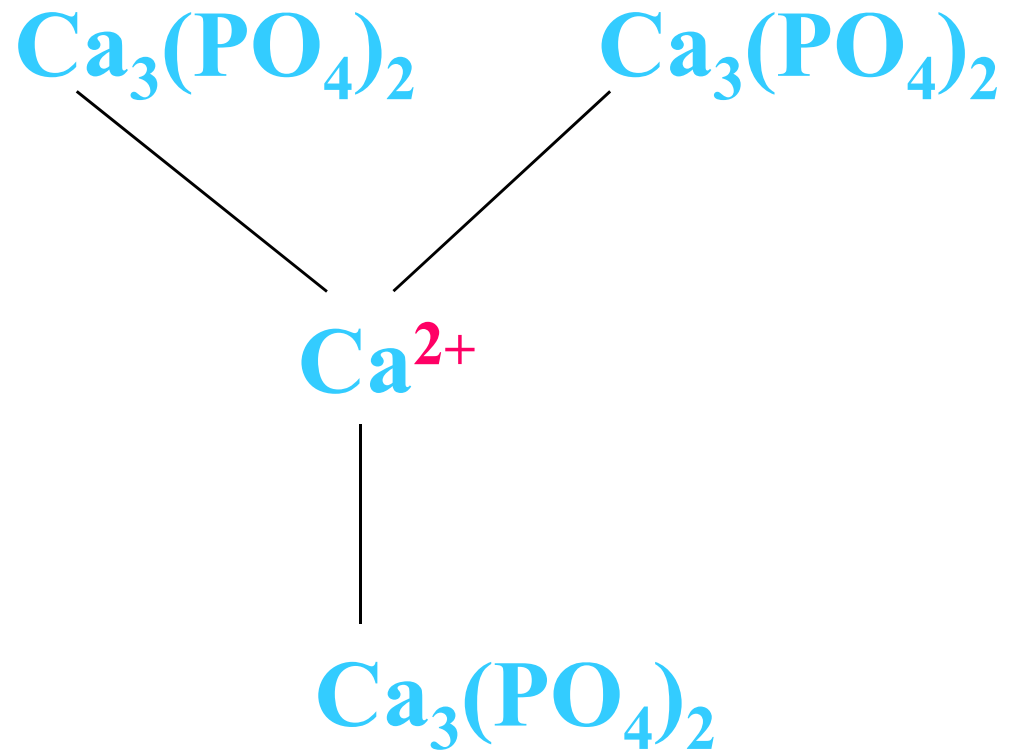
Vápník v těle :

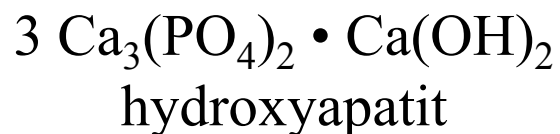
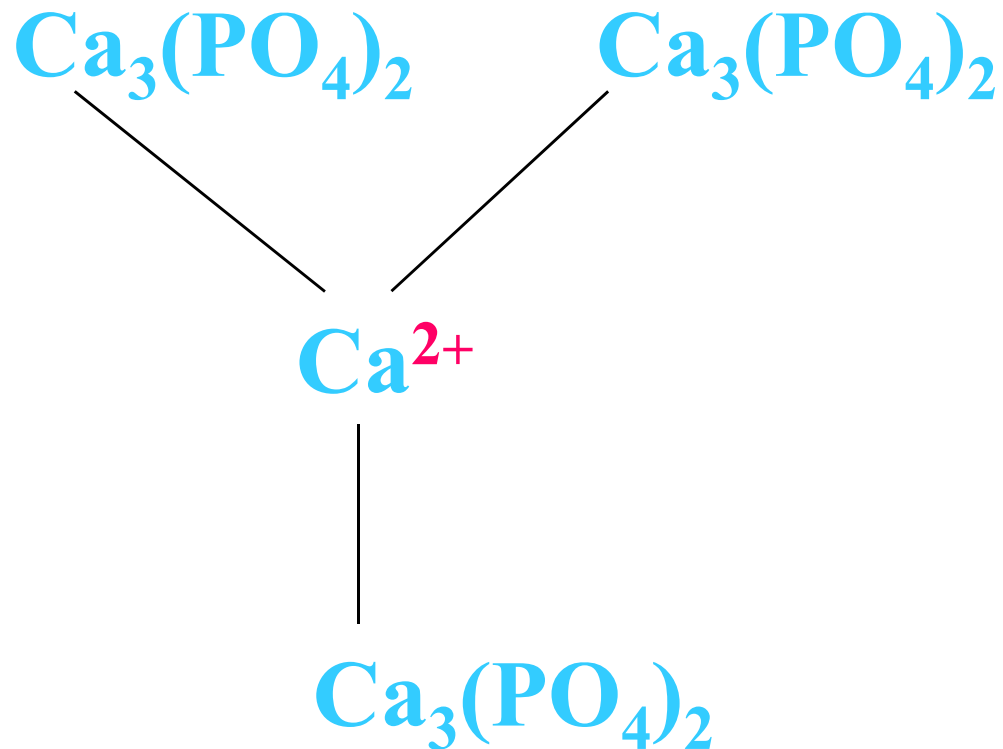
Calcium in the body : the whole calcium

Apatit/e :

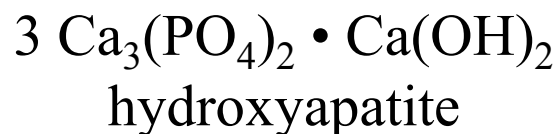
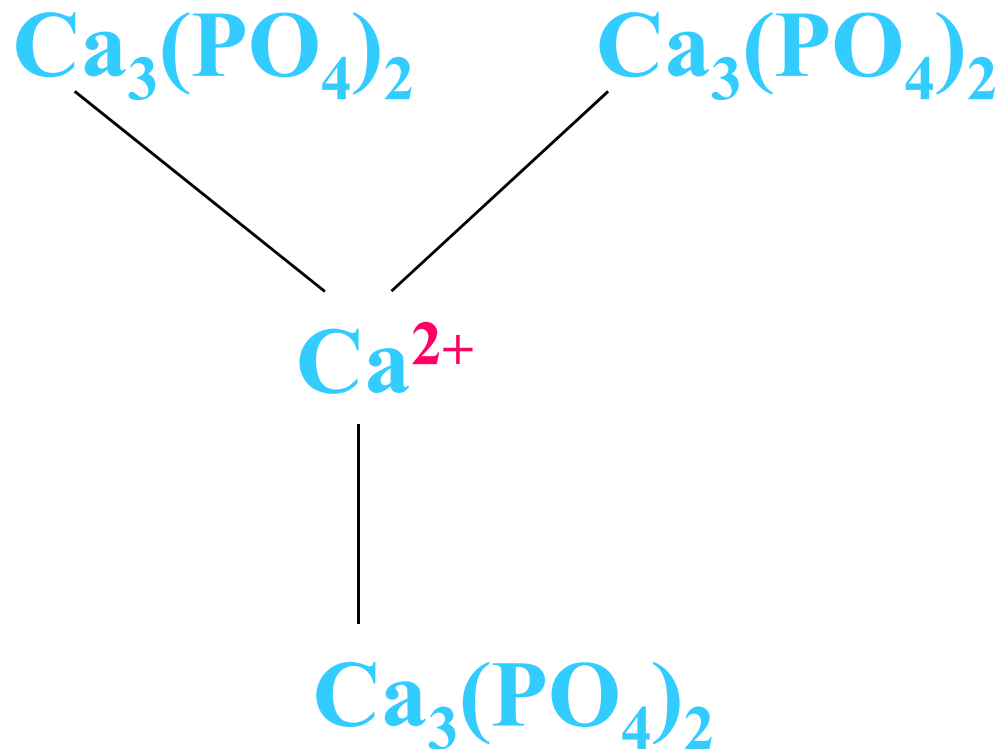

Karbonátapatit, hydroxyapatit :

hydroxyapatit
je hlavní strukturální
komponenta kosti
 $\approx 65\%$ hmotnosti kosti

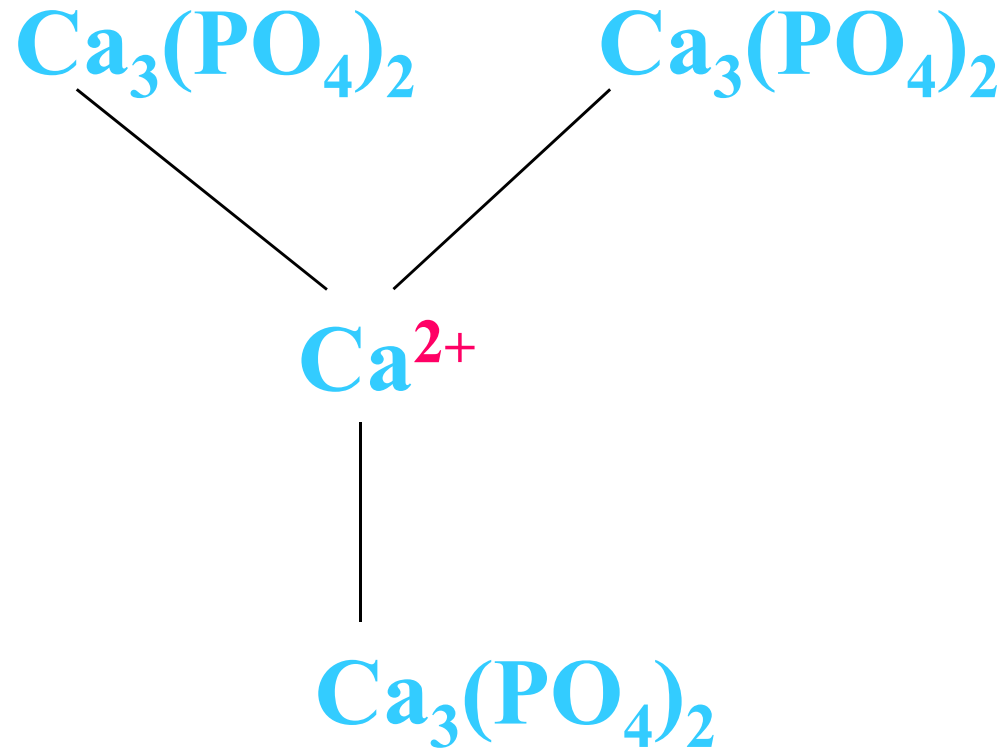
Carbonatapatite, hydroxyapatite :

hydroxyapatite
is the main structural
component of bone
 $\approx 65\%$ of bone weight

Fluoroapatit/e :

(dentin/e)

Nerozpustné vápenaté soli :

- „rozpustný“ je $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$
existuje jen ve vodném roztoku

CaSO_4 (velmi málo rozpustný
– podmiňuje stálou tvrdost vody)

- rozpustný je $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2$

Insoluble calcium salts :

- $\text{Ca}(\text{HCO}_3)_2$ is „soluble“
it exists in water solution only !

CaSO_4 (only slightly soluble
– it produces the permanent hardness of water)

- $\text{Ca}(\text{H}_2\text{PO}_4)_2$ is soluble

Rozložení a pohyby kalcia v těle :

Denní příjem
přibližně **25 - 30 mmol**

(fosfáty,
oxaláty,
fytáty)

absorpce
do **15 mmol / d**

sekrece
až **7 mmol / d**

17 - 25 mmol / d

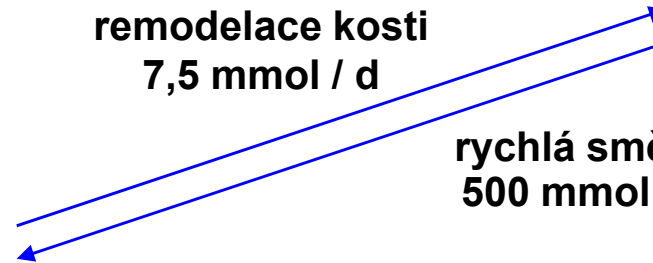

remodelace kosti
7,5 mmol / d

Minerální depozita
25 mol Ca
(rychle směnitelných
100 mmol)

rychlá směna
500 mmol / d

ECT

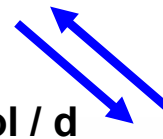
2,5 mmol / l
celkem jen 35 mmol

ICT

signální funkce
0,1 μmol / l

filtrace
240 mmol / d

tubulární resorpce
230 mmol / d

5 - 6 mmol / d

Exkreční frakce max. 5 %
PTH ji snižuje,
kalcitonin a vysoká
nabídka Na⁺ ji zvyšuje

Occurrence and movement of calcium in the body :

Daily intake approximately
25 - 30 mmol

(phosphate,
oxalate,
phytate)

absorption
up to 15 mmol / d

secretion
up to 7 mmol / d

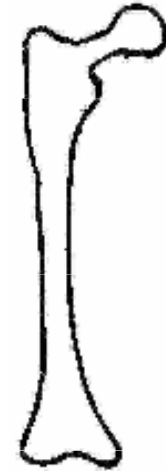

17 - 25 mmol / d

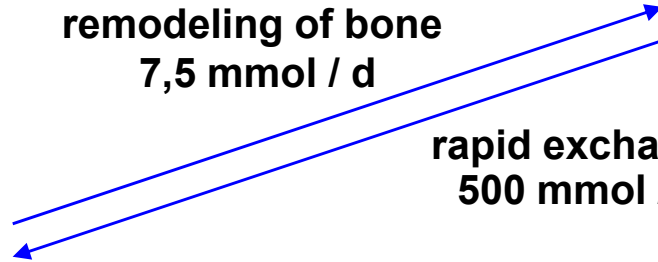

remodeling of bone
7,5 mmol / d

Mineral deposit
25 mol Ca
(rapidly exchangeable
100 mmol)

rapid exchange
500 mmol / d

ECF

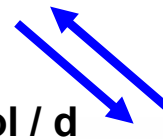
2,5 mmol / l
total 35 mmol only

ICF

signal function
0,1 μ mol / l

filtration
240 mmol / d

tubular resorption
230 mmol / d

Excretion fraction max. 5 %
PTH decreases it,
calcitonin and high supply
of Na⁺ increases it

5 - 6 mmol / d

Vápníková homeostáza :

1/ parathyrin (PTH, ~~parathermon~~)

?

2 / kalcitonin (thyreokalcitonin)

3 / kalcitriol

4 / (osteokalcin)

Calcium homeostasis :

1/ parathyrin (PTH, parathyroid hormone)

2 / calcitonin (thyreocalcitonin)

3 / calcitriol

4 / (osteocalcin)

Parathyrin (PTH) (1) :

prepro-PTH	115 AA	
pro-PTH	90 AA	
PTH	84 AA	$t_{1/2} \approx 3 - 5 \text{ min}$

N-terminální sekvence (28 AA) → biologická aktivita

hypokalcemie → zv. PTH

hyperkalcemie,
kalcitriol → sn. PTH

zv. = zvýšen/í

sn. = sníženo/í

Parathyrin (PTH) (1) :

prepro-PTH	115 AA	
pro-PTH	90 AA	
PTH	84 AA	$t_{1/2} \approx 3 - 5 \text{ min}$

N-terminal sequence (28 AA) → biological activity

hypocalcemia → incr. of PTH

hypercalcemia,
calcitriol → decr. of PTH

incr. = increase/d
decr. = decrease/d

Parathyrin (PTH) (2):

membránový receptor (kost, ledvina)

adenylátcyklasa

zv. intracelulárního **cAMP**

zv. intracelulárního vápníku

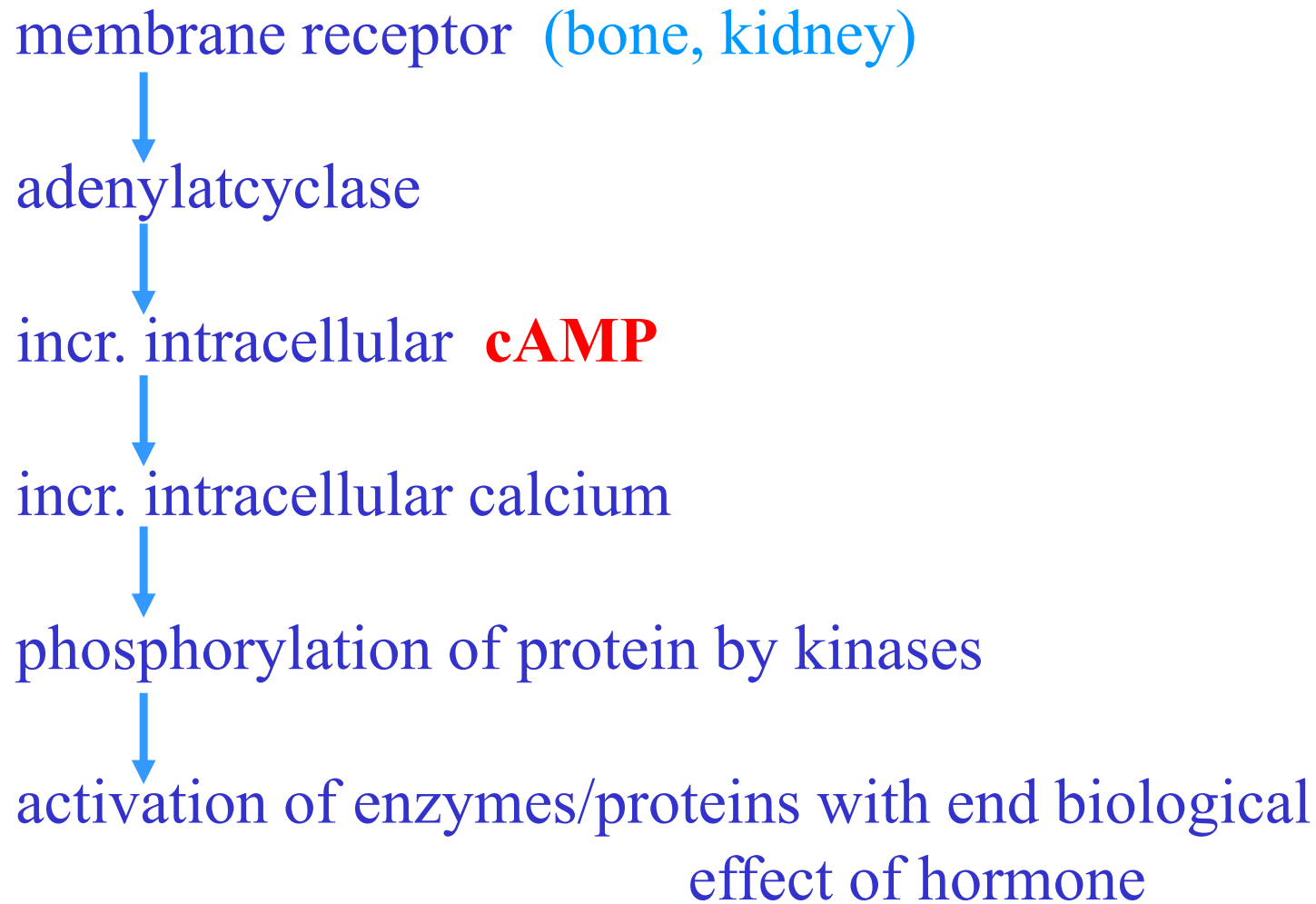

fosforylace bílkovin kinasami

aktivace enzymů/bílkovin s konečným biologickým
účinkem hormonu

Parathyrin (PTH) (2):

Senzor pro kalcemii :

receptor $\rightarrow$ G_q – protein $\rightarrow$

vzestup $P-Ca^{2+}$ zde má *inhibiční* vliv
(rozdíl od ostatních buněk !!)

senzor v příštítných těliscích

Sensor for calcemia :

receptor $\rightarrow$ G_q – protein $\rightarrow$

incr. in P- Ca^{2+} has hier *inhibition* influence

(the difference from other cells !!)

sensor in parathyroid gland

Účinek PTH :

1/ kost: → osteoklast → resorpce kosti → zv. kalcemie

2/ ledvina:

- zv. resorpce Ca^{2+} → zv. kalcemie,
sn. kalciurie
- sn. resorpce HPO_4^{2-} → zv. fosfaturii
- zv. 1α -hydroxylace kalcidiolu (prox. tubulus)
→ kalcitriol → zv. střevní resorpce

3/ střevo: zv. střevní resorpce (kalcitriol) → zv. kalcemie

Effect of PTH :

1/ bone: → osteoclast → bone resorption → incr. calcemia

2/ kidney: • incr. resorption of Ca^{2+} → incr. calcemia,
decr. calciuria

- decr. resorption of HPO_4^{2-} → incr. phosphate-
uria
- incr. 1α -hydroxylation of calcidiol
(prox. tubulus)
→ calcitriol → incr. gut resorption

3/ gut: incr. intestinal resorption (calcitriol)
→ incr. calcemia

Kalcitonin :

(thyreokalcitonin, 32 AA)

- antagonist PTH, účinek stimulován estrogény
- omezený význam pro regulaci, ochrana před náhlým zv. kalcemie
- sekrece řízená kalcemií (senzor obdobný příštítným tělískům)
- tlumí kostní resorpci, podporuje novotvorbu matrix (léčba osteoporózy)
- inhibuje resorpci Ca i fosfátů v ledvinovém tubulu →
→ zv. exkreci Ca i fosfátů
- je druhově specifický (lososí kalcitonin má 50 % AA
shodných s lidským)
- analgetické působení u kostní bolesti

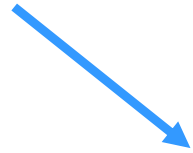
Calcitonin :

(thyreocalcitonin, 32 AA)

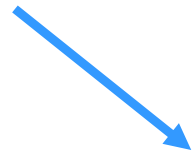
- antagonist of PTH, effect stimulated by estrogens
- limited significance for regulation, protection against violent incr. of calcemia
- calcemia is in control of the calcitonin secretion (sensor similar to parathyroid gland)
- decr. bone resorption, incr. new production of matrix (treatment of osteoporosis)
- decr. reabsorption of Ca and phosphate in the kidney tubule
→ incr. excretion of Ca and phosphate
- it is species-specific (salmon calcitonin has 50 % of AA identical with the human one)
- analgesic effect in bone pain

Kalcioly :

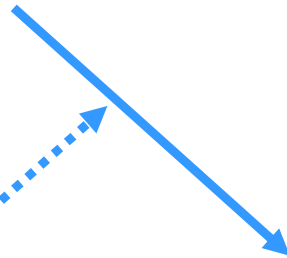
7-dehydrocholesterol (játra)

kalciol (kůže UV)

kalcidiol (játra 25α -OH) → hl. metabolit kalciolu v plazmě
($< 10 \mu\text{mol} / \text{l}$, sezonní rozdíly,
 $t_{1/2} \approx 20\text{-}30 \text{ d}$,
vazba na D-binding protein)

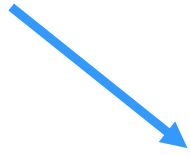
kalcitriol (ledvina 1α -OH)

inhibice: zv. kalcitriol
zv. kalcitonin
nadbytek přijatéto Ca

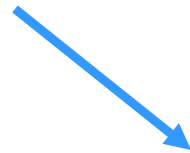
stimulace: PTH při hypokalcemii
somatotropin

Calciols :

7-dehydrocholesterol (liver)

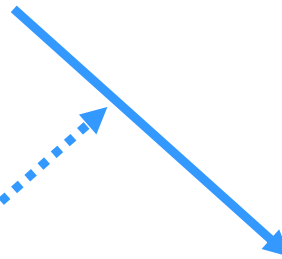

calciol (skin UV)

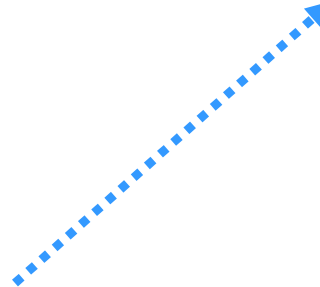

calcidiol (liver 25α -OH) → the main metabolite of calciol in plasma

($< 10 \mu\text{mol} / \text{l}$, season differences,
 $t_{1/2} \approx 20\text{-}30 \text{ d}$,
bonding to D-binding protein)

calcitriol (kidney 1α -OH)

inhibition: incr. calcitriol
incr. calcitonin
excess in intake of Ca

stimulation: PTH at hypocalcemia
somatotropin

Kalcitriol :

1/ enterocyt: zv. resorpce Ca do ECT – mechanismus:

- změna konformace cytosolového **kalmodulinu**
→ účinnější vazba Ca^{2+} →
→ usnadnění přechodu Ca^{2+} membranou
- **kalbindin** (= CaBP = calcium binding protein)
indukce jeho syntézy → zprostředkování
transportu Ca buňkou
- **Ca^{2+} -ATPasa**, indukce její syntézy →
→ čerpání Ca z enterocytu do ECT

2/ kost: regulace resorpce i novotvorby kostní tkáně
= protichůdné děje, mechanismus nejasný

Calcitriol :

- 1/ enterocyte: incr. resorption of Ca into ECF – mechanismus:
- change of conformation of cytosol **calmodulin**
→ more effective bonding of Ca^{2+} →
→ easier Ca^{2+} crossing of the membrane
  - **calbindin** (= CaBP = calcium binding protein)
induction of its synthesis → possibility of Ca
transport in the cell
  - **Ca^{2+} -ATPase**, → induction of its synthesis
→ draw Ca from enterocyte to ECF

2/ bone: regulation of resorption and new formation of bone tissue = the opposite actions, the mechanismus not understandable

Osteokalcin (1) :

= BGP = bone Gla protein   49 AA $t_{1/2} \approx 4 - 5$ min

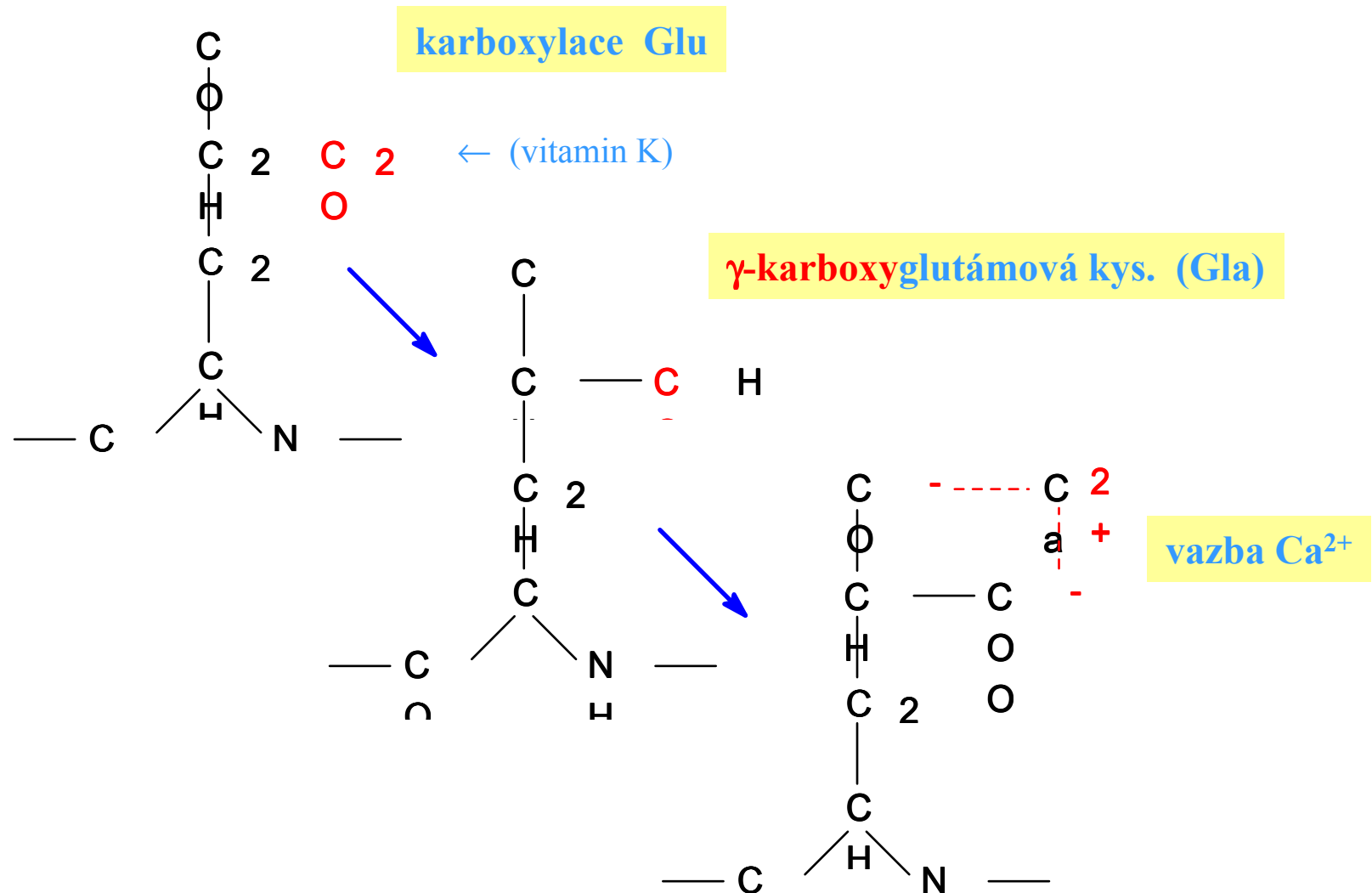
- obsahuje 3 karboxyglutamáty (Gla) pro vazbu Ca^{2+} viz dále
- reguluje mineralizaci kostí
- marker remodelace kostí (aktivita osteoblastů v tvorbě organické matrix)

Osteocalcin (1) :

= BGP = bone Gla protein   49 AA $t_{1/2} \approx 4 - 5$ min

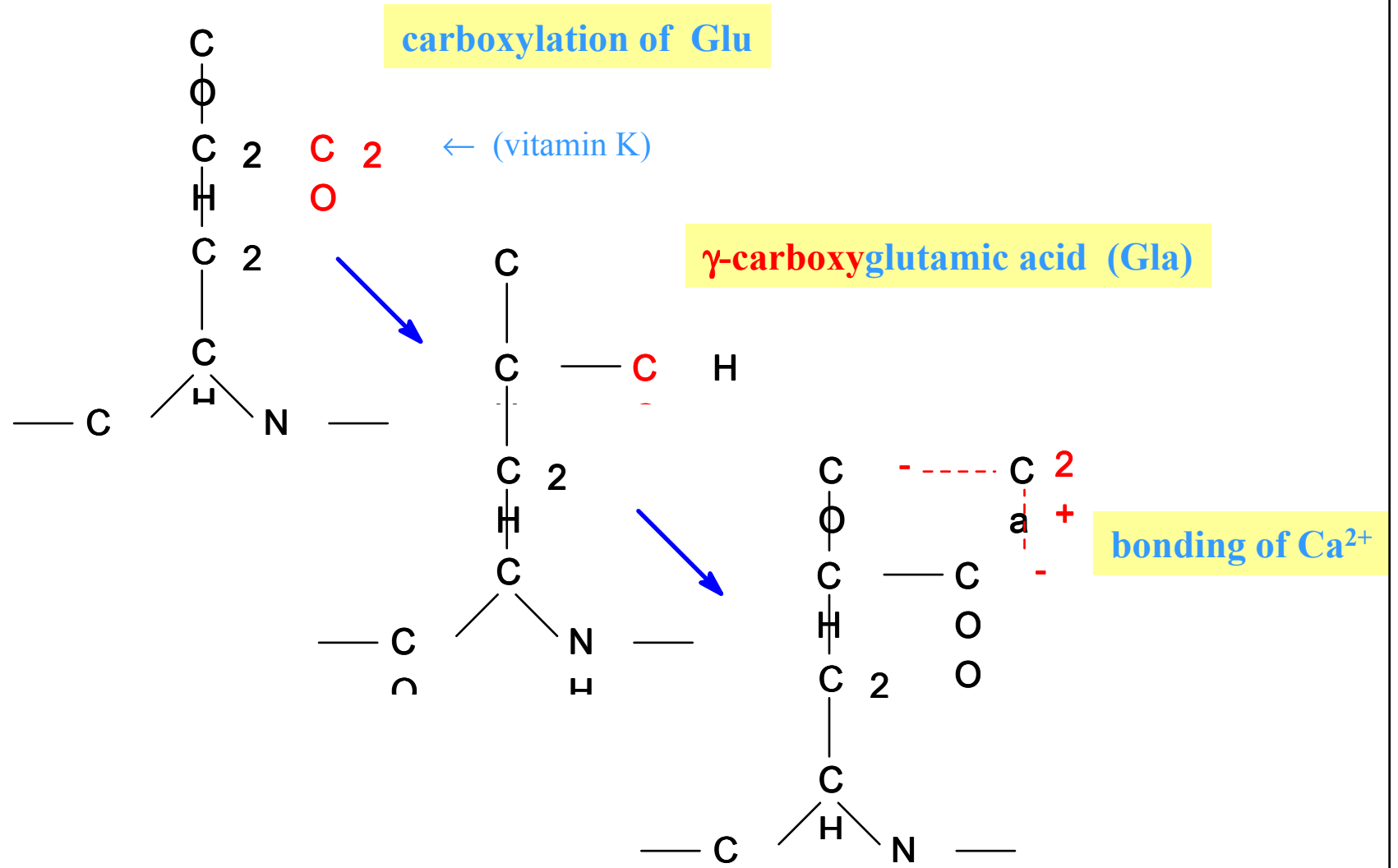
- contents 3 carboxyglutamate (Gla) for the bond of Ca^{2+} see next
- regulates the deposit of bone mineral
- marker of bone remodeling (osteoblast activity in forming of organic matrix)

Osteokalcin (2) :

Osteocalcin (2) :

Vápník (1) :

- v Česku má osteoporózu každá 3. žena
a každý 5. muž
- potřeba vápníku $\approx 1 \text{ g / d}$ ($\approx 25 \text{ mmol / d}$)
starší muž + žena v menopauze $\approx 1,5 \text{ g Ca / d}$
- $\frac{1}{2} \text{ g Ca} \approx \frac{1}{2} \text{ l mléka}$
 $\approx 65 \text{ g tvrdého sýra}$
 $\approx \frac{1}{4} \text{ l bílého jogurtu}$

Calcium (1) :

- in the Czech Republic suffers from osteoporosis every 3rd woman and every 5th man
- needed calcium $\approx 1 \text{ g / d}$ ($\approx 25 \text{ mmol / d}$)
older man + woman in menopause $\approx 1,5 \text{ g Ca / d}$
- $\frac{1}{2} \text{ g Ca} \approx \frac{1}{2} \text{ l milk}$
 $\approx 65 \text{ g solid cheese}$
 $\approx \frac{1}{4} \text{ l white yogurt}$

Vápník (2) :

- v dětství a dospívání zužitkujeme $\approx 50\%$ z podaného Ca
- v dospělosti zužitkujeme jen $\approx 20 - 25\%$ z podaného Ca !!
- nejvíc Ca se vstřebává
  - z polotučných mléčných výrobků
  - z některé zeleniny (květák, růžičková kapusta, čekanka, brokolice)
  - z kysaných mléčných výrobků (kyselé mléko, jogurty, zákysy)
vlivem kyselého prostředí se vstřebá více Ca než ze samotného mléka !!
  - z okrajových zdrojů: mák, ořechy, sardinky

Calcium (2) :

- in childhood and during adolescence we utilize $\approx 50\%$ from given Ca
- in adulthood we utilize $\approx 20 - 25\%$ from given Ca !!
- Ca is absorbed at most
  - from medium-fat dairy products
  - from some vegetable (cauliflower, Brussel sprout, chicory, broccoli)
  - from sour dairy products (sour milk, yogurt, ...)
    - more Ca is absorbed from the acidic products than from milk alone !!
  - from marginal sources: poppy seed, walnut, sardines

Vápník (3) :

- **nevhodné zdroje vápníku**

- špenát - pro vysoký obsah šťavelanů
→ vznik nerozpustného $\text{Ca}(\text{COO})_2$

- tavené sýry - obohaceny velkým množstvím fosforečnanů

- vznik nerozpustného $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ a CaHPO_4

značný příjem kys. fosforečné představuje Coca Cola !!

- listová zelenina s vysokým obsahem Mg

- (hořčíku má být o polovinu méně než vápníku)

Calcium (3) :

- **unsuitable sources of calcium**
  - **spinach - high content of oxalates**
→ **formation of insoluble $\text{Ca}(\text{COO})_2$**
  - **processed cheese - fortified with large amount of phosphates**
→ **formation of insoluble $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$ a CaHPO_4**
  - **Coca Cola comprises considerable amount of phosphoric acid !!**
  - **foliar vegetable with high content of Mg**
(magnesium should be taken one half less than calcium)

**Roztok „ACD – R 110“ (příprava krevních konzerv,
„citrátová krev“) 1**

Natrii citras dihydricus ($\text{Na}_3\text{C}_6\text{H}_5\text{O}_7 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$)	1,4 g
Acidum citricum monohydricum ($\text{C}_6\text{H}_8\text{O}_7 \cdot \text{H}_2\text{O}$)	0,5
Glucosum ($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$)	2,5
Aqua pro injectione	ad 100,0

pH roztoku $\approx 5,1 \pm 0,1$

100 ml roztoku + 350 až 450 ml krve

**The solution „ACD – R 110“ (preparation of conserved blood,
„citrate blood“) 1**

Natrii citras dihydricus

($\text{Na}_3\text{C}_6\text{H}_5\text{O}_7 \cdot 2 \text{H}_2\text{O}$) 1,4 g

Acidum citricum monohydricum

($\text{C}_6\text{H}_8\text{O}_7 \cdot \text{H}_2\text{O}$) 0,5

Glucosum

($\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$) 2,5

Aqua pro injectione ad 100,0

pH of the solution $\approx 5,1 \pm 0,1$

100 ml of the solution + 350 to 450 ml of blood

Roztok „ACD – R 110“ (příprava krevních konzerv,
„citrátová krev“) 2

krev (400 ml) + ACD roztok (100 ml) → krevní konzerva
(500 ml)

1,4 g citrátu ($M_r = 294,10$) / 500 ml → 2,8 g / l
 $2,8 / 294,10 = 9,52 \text{ mmol / l}$

0,5 g kys. citronové ($M_r = 210,14$) / 500 ml → 1 g / l
 $1 / 210,14 = 4,75 \text{ mmol / l}$

citrátového aniontu celkem : 14,28 mmol / l

The solution „ACD – R 110“ (preparation of conserved blood,
„citrate blood“) **2**

blood (400 ml) + ACD slution (100 ml) → conserved blood
(500 ml)

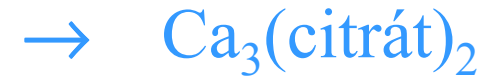
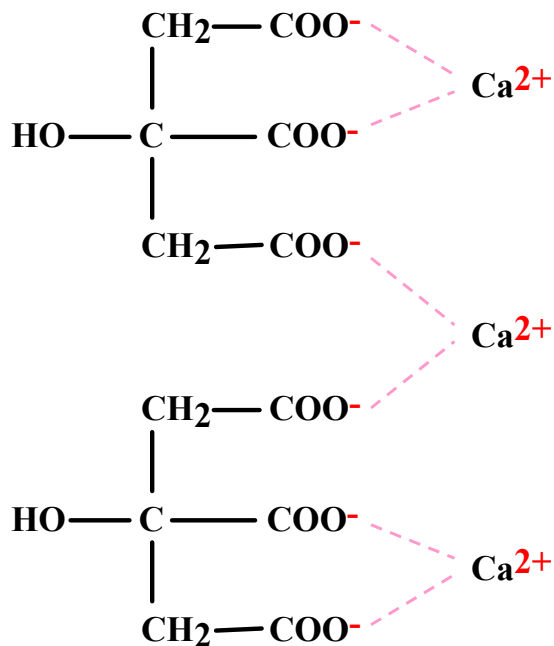
1,4 g of citrate ($M_r = 294,10$) / 500 ml → 2,8 g / l
 $2,8 / 294,10 = 9,52 \text{ mmol / l}$

0,5 g of citric acid ($M_r = 210,14$) / 500 ml → 1 g / l
 $1 / 210,14 = 4,75 \text{ mmol / l}$

total citric anion: **14,28 mmol / l**

Roztok „ACD – R 110“ (příprava krevních konzerv, „citrátová krev“ 3

1 krevní konzerva (500 ml) → ≈ 7,14 mmol citrátového aniontu

$\text{Ca}_3(\text{citrát})_2 = \text{calcii citras}$
= citran vápenatý
je **NEDISOCIOVANÁ** sůl,
ve vodě rozpustná
= výjimka: nedisociované soli jsou nerozpustné !!

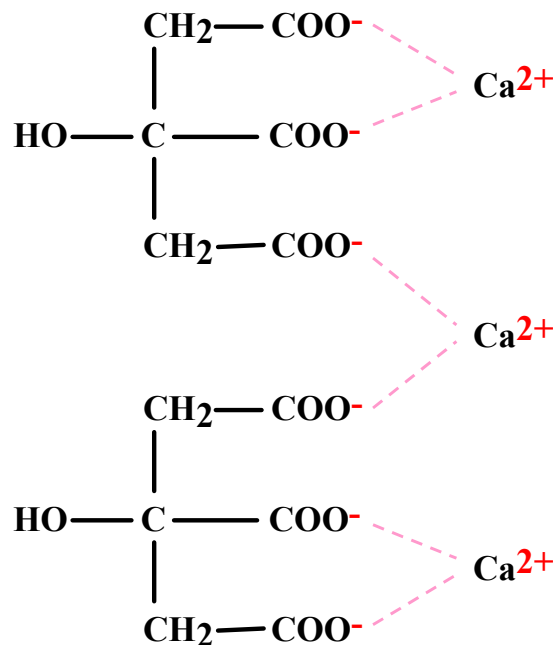
Na této vyjimečné rozpustnosti nedisociované vápenaté soli je založena téměř celá transfúzní služba !!

V krevních konzervách nelze připustit vznik nedisociované a současně nerozpustné soli, tj. vznik sraženiny (např. oxalát vápenatý) !

Citrátový anion je přidán ve značném nadbytku (viz dále), takže bezpečně vyváže (odstraní) z roztoku všechny vápenaté ionty, potřebné pro srážení krve.

The solution „ACD – R 110“ (preparation of conserved blood, „citrate blood“) 3

1 conserved blood (500 ml) $\rightarrow \approx 7,14$ mmol of citrate anion

$\text{Ca}_3(\text{citrate})_2 = \text{calcii citras}$
 = calcium citrate
 is **UNDISSOCIATED** salt,
soluble in water
 = the exception: undissociated salts are insoluble !!

On this exceptional solubility of undissociated salt is based almost the whole blood transfusion service !!

In the conserved blood must not be present any undissociated and concurrently insoluble salt, it is precipitate (e.g. calcium oxalate) !

The citrate anion is added in great abundance (see next), so it bonds (removes) safely from the solution all calcium ions, needed for blood clotting.

Roztok „ACD – R 110“ (příprava krevních konzerv,
„citrátová krev“) 4

1 mmol citrátu váže cca 1,5 mmol *volného* Ca

7,14 mmol citrátu (z 500 ml transfundované krve)
je schopno vázat 10,7 mmol (*volného*) Ca
tj. (*teoreticky*) Ca z více než 4 l krve !!

$$\text{P-[tCa]} \approx 2,5 \text{ mmol / l}$$

při větších objemech transfuzí krve je nutno myslet
na vznik možné hypokalcemie !
(→ aplikace calci gluconas od 2. transfúze ?)

The solution „ACD – R 110“ (preparation conserved blood,
„citrate blood“) 4

1 mmol of citrate binds cca 1,5 mmol of *free* Ca

7,14 mmol of citrate (in 500 ml of conserved blood)

are able to bind 10,7 mmol of (*free*) Ca

it is (*theoretically*) Ca from more than 4 l of blood !!

$$\text{P-[tCa]} \approx 2,5 \text{ mmol / l}$$

At big volumes of transfused blood we should think about origin of possible hypocalcemia !

(→ administration of calcii gluconas
from the 2nd transfusion ?)

±